Ч. 283 Неділя 19 (31) грудня 1899. Рік IX

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостевах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Сойм краєвий.

Вчерашне засїданє Сойму попередили рано богослуженя в катедрах лат. і сьв. Юра. О $11^1/_2$ годині саля соймова виповнила ся по береги і представив ся дуже ориґінальний вид. Особливо на тлї вифракованих послів відбивали ся фіолетові накритя присутних трех руских владик; з лат. епископів нїхто не явив ся. Маршалок ґр. Стан Бадені, п. Михальский і п. Верещиньский явили ся в чорних контушах. Намістник ґр. Піньіньский і комісар правительственний ґр. Лось явили ся в урядових мундурах. Ґалериї досить численно були обсаджені. Рускі посли явили ся майже в комплетї.

Маршалок ударом своєї палиці отворив наради, сконстатувавши вимагане число послів. Відтак покликав на секретарів пп. ґр. Адр. Потоцкого, Едв. Урбаньского, Каратницкого і Губку.

З порядку промовив перший п. Маршалок. Промова его була посьвячена в більшій части дїяльности Видїлу краєвого. Вказав на предложене послам справозданє Видїлу кр., з котрого посли можуть осудити, що Видїл кр. примінював ся до інтенциї Сойму. Згадав, що проґраму будови зелїзниць льокальних викінчено майже цїлком. Побудовані зелїзниці дають висші доходи, як надїяно ся. Видїл кр. займав ся реґуляциєю Днїстра і орґанізациєю патронату кас райфайзенівских і довів вже до кінця. Завів також курси для кондукторів дорогових, писарів громадских і для познакомленя ся з касами Райфайзена.

Відтак перейшов до справи галицк. Каси ощадности і заявив, що з початком Нового року появить ся точний білянс Каси. Каса розвиває ся під новою управою, а край є забезпечений, що не заплатить припятої на себе ґарантиї (брава). — В дальшій своїй промові порушив справу санациї фінансів краєвих через нове жерело доходу: побір додатків від податків консумцийних. Згадав про конференцию маршалків краєвих у Відни, де раджено над поправою фінансів кождого краю. У нас санация ся вимагає инших способів як в других краях. Дальше перейшов на справу шкільництва народного. Узнав домаганє, щоби державний скарб причиняв ся в части на удержанє шкіл — за шкідне і небезпечне. Сойм старав ся все о народне шкільництво, але мав за се вплив, котрий стратив би при даваній помочи державній. (Брава).

В дальшій промові згадав о додатках до податків, котрі будуть підвисшені о 5 кр. від риньского. Є то новий тягар, котрий — як знає Видїл кр. — не мило дїткне Сойм і край, але ходить о рівновагу буджетову. Від правительства не домагаємо ся анї помочи, анї запомоги, але лише користаня з сего, що нам прислугує з оподаткованя. — Вказав дальше маршалок на елементарні нещастя, що навістили сего року наш край. Видїл краєвий поспішив дїткненим з помочею.

В дальшій (по руски) промові вказав на користи для рільників з реґуляциї рік і що в західній Галичинї нещастя елементарні лучили ся з браку охоронних валів на Вислї. — Відтак навязав маршалок (по польски) свою бесїду до положеня политичного в краю і державі. Не знати, чи Сойм за-для кризи в державі буде довго радити, чи нї; може завтра буде відрочений. Підніс, що представителї галицкого Сойму все будуть старатись о упорядкованє справ державних. (Оплески).

Окликом на честь Цїсаря: „Niech żyje!" і „Многая лїта!" закінчив п. Маршалок свою промову, а палата з одушевленем тричи повторила.

По Маршалку промовив п. Намістник ґр. Піньіньский. На вступі згадав о краєвих фінансах, що минули вже „товсті лїта", а тепер взмагають ся видатки, котрі в разї навіть признаня правительством додатків до податків консумцийних краєви, треба ограничити; треба завести ощадність. Дальше признав, що громадскі відносини не є ідеальні так по селах як і місточках, що треба було уживати навіть драстичних средств і розвязувати громадскі ради. Реформа в тім напрямі є доконечна і то буде старанєм Намістника.

В дальшій промові порушив справу шкільництва, згадав про будову клїнік в Кракові і будову бібліотеки при львівскім університеті, про нові катедри на обох краєвих университетах і про заведенє лекторів руского языка. Користною і потїшаючою проявою єсть, говорив п. намістник, взріст політехники, котра числить тепер 600 слухачів. Заходить потреба розширеня будинку і сему треба зарадити. Перейшов відтак до шкіл середних і вказав на їх значний розвій. Фреквенция в ґімназиях взмогла ся о 1740 а загальне число виносить 17.555 учеників; в школах реальних прибуло о 307 учеників більше, а загальне число є 2.750 учеників. В школах середних відчуває ся брак сил учительских, а їх місця заступлено неіспитованими учителями, але сему хвилевому бра-

---

22)

МИСТЕЦКИЙ ЗЛОЧИН.

(З анґлійского — Родриґа Оттоленґі.)

(Конець).

XVIII.

Справозданє Барнеса.

— Панове — почав Барнес, встаючи — я лиш простий чоловік, і займаю ся річию, на котру не один глядить через рамя, але котра видаєсь менї простим обовязком супротив суспільности чоловіка, що чує до того деякі спосібности. Наш пан Мічель був би знаменитим аґентом, а як вам оповім то, що я зробив, мушу вас упередити, що без помочи пана Мічеля я нічого би не зробив.

Я найшов в комнатї, в котрій довершено злочину, незвичайний ґузик, так подібний до ґарнітуру пана Мічеля, що я підозрівав его о убийство. Богато часу потребував я на то, щоби виснити звязь тих річий між собою, але того часу я не змарнував, бо розслїди довели мене до викритя правдивого назвища убитої, рози Монтальбон, що богато допомогло до дальшої роботи; дальше пересьвідчив ся я, що пан Мічель невинний, я сказав ему то отверто, і дізнав ся від него назвища ювілерів, котрі доставили ему ґузиків; мешкають в Парижи, куди я умисне поїхав.

Ґузик, який я найшов, мав одну хибу, і то була вихідна точка для мене. Ювілери подали менї назвище чоловіка, що вирізав для них в камінях камеї, але о тім неудалім ґузику не знали нічого. Також і поліция не знала спершу нічого, і ледве аж по місяци удалось менї, при помочи париских аґентів, віднайти чоловіка, що его зробив. Той заявив менї, що ґузик продав приятелеви, а приятель подарував его одній панї, котра знов зізнала, що ґузик украла у неї якась креолька. Так попав я вкінци на слїд Монтальбон. Тодї знов викрило ся, що она мала приятеля, назвищем Молїтер. Був він представителем париского ювілерскої фірми, і мав під своїм зарядом пересиланє дорогих каменїв. Єго рукою писані були оба виказа клейнотів, з котрих один найшов я між річами убитої женщини, а другий був в руках пана Мічеля, обставина, яка тодї видалась менї дуже загадочною, а навіть підозрілою.

Як здаєть ся, пан Мічель купив колись від тої женщини цїнні папери, заплативши за них брилянтами, і порадив дамі, аби їх продала париській фірмі, та в тій цїли дав її до руки поручаючий лист до тої фірми.

— По части так стало ся — замітив Мічель — бо я віддалив ту особу з Америки, і менї удало ся при помочи париско̂ї фірми дістати ті брилянти назад.

— Отже при продажи тих брилянтів пізнала она Молїтера — говорив дальше Барнес. — Вскорі по тім купив пан Мічель другу збірку дорогих каменїв, і Молїтер знав очевидно о тім, бо мусїв займити ся висилкою каменїв до Бостона. Задумавши украсти їх як лиш прийдуть до Америки, намовив він, як здаєть ся, ту женщину, аби їхала з ним за море, а на то вказує та обставина, що в дни висланя каменїв, покинув він своє місце і що від тої хвилї гине цїлком слїд его і тої жінки в Парижи.

— Звідси прийшли ви на то, що они обоє мусїли поплисти за дорогоцїнностями? — спитав Мічель.

— Очевидно. Тут розлучив ся він з жінкою, аби лекше оминути підозріня, і Монтальбон удало ся в якийсь спосіб дістати мешканє в тім самім домі, де мешкала ваша суджена, між тим як Молїтер задержав ся в готели Гофмана, що лежить знов близько вашого мешканя. Тим способом союзникам легко було підглядати вас і знати завчасу коли виїдете до Бостона. Поїхали за вами і задержали ся в тім самім готели. Ви відобрали дорогі каменї з комори, і коли ішли вечером до театру, скористали они з вашої неприсутности, аби украсти клейноти. Ваш здогад що-до поведеня убийника по тім, як ви відобрали свою власність, дуже імовірний і він пішов до тої женщини в надії, що она виймила з торбинки ка-

кови зарадить в будучности значне полученє платнї, яке дістали тепер учителї а молодїж численнїйше буде сему званю посвячуватись. Засновано нові школи реальні в Кракові і Тарнові а на другий рік прибуде ще в Коросні.

На поли шкільництва людового видно значний також взріст, а виносить він на щоденній науці о 33.887 дїтий більше, а на доповняючій о 8.648; число шкіл нечинних зменшило ся. Учителям піднесено платню, хоч се обтяжає значно краєвий буджет. Правительство заснувало семинарию в Заліщиках, а робять ся дальші стараня в західній Галичинї.— Відтак згадав п. намістник дальше про повени, огнї і миши в краю, при чім правительство не відмовило своєї помочи. Підніс потребу охорони лісів та що в 10 роках викорчувано 20.000 морґів а залїсено лише 40.000 морґів. Корчоване великих просторів лїсних, а опісля продаж корчунку на парцеляцию селянам назвав обманьством, котрим повинна заняти ся прокуратория.

Відтак перейшов до фонду пропінацийного, котрого майно виносить 10 міліонів зр., натякнув на его взріст, згадав про користні льокациї сего фонду, що уділяє ся яко позичка ріжним містам і що фонд сей точно контрольовано. Дирекция фонду старає ся і буде старати ся усунути з аренди таких пропінаторів, що нищать нарід розпоюванем і лихвою.

Дальше згадав про торічний стан виїмковий і суди наглі в захід. Галичинї. Причинили ся они значно до отверезеня народу, котрий треба підносити материяльно і просьвітно і о се буде старати ся п. Намістник. — В справі гал. Каси признає, що виратував єї Сойм від упадку ухваленєм ґарантиї і що підчас процесу Каси правительство про всї надужитя повідомило прокураторию. Жялував ся відтак п. Намістник на брак фахових сил до контролї кас, згадав про Касу в Перемишли і покаранє Аморта, а станув в обороні посла Чеча за надужитя в велицкій Касї

Промову свою закінчив наклику̂ванєм обох народів до згоди о що і сам буде старати ся і через підчинених собі урядників, котрі повинні чути ся звязаними з прочою суспільностию. *(Оплески).*

По сїй промові забрав слово маршалок і згадав про смерть ґр. Волод. Дідушицкого, др. Ріттнера, Смольки і дра Гошарда і посьвятив їм довший посмертний спомин, а палата вислухала тих слів стоячи. Відтак відчитав уділені послам урльопи, між иншими п. Мархвицкому на цїлу сесию.

Приступлено до порядку дневного а дотичні справоздавцї відчитали 32 справозданя Видїлу краєвого, котрі передано компетентним комисиям.

Маршалок оголосив порядок нинїшного засїданя (о 10 год. рано), на котрім відбуде ся вибір члена Видїлу кр. на місце пок. дра Гошарда, а по відчитаню внесків і інтерпеляций о $1^1/_4$ год. замкнув наради.

Новинки.

Львів дня 30-го грудня 1899.

— **Привязанє наших селян до цїсарского дому.** Як наші селяни привязані до цїсарского дому, може послужити слїдуючий факт, про котрий нам доносять з Сокальщини. Зараз на першу вість про смерть нашої бл. п. Цїсаревої зачав приготовляти ся господар Іван Милевич в Тудорковичах, повіта сокальского до поставленя памятника і довершив того дня 3-го мая 1899 р. Церемонію посьвященя відправив Вп. отець Осьмак, парох в Тудорковичах, а честний Іван Милевич, хоч чоловік не богатий, справив ще угощенє для маси народу. Памятник так представляє ся: Фундамент вимурований відповідно високо, а на тому престол і фрамуґа, де зложена статуа Матери Божої величини трилїтної дитини, позолочена і за склом; в низу видно єї така напись також золотими буквами написана: „На вічную память наuшої Найяснїйшої і Найласкавійшої Панї і Цїсаревої Єлисавети умершої в вересни 1898 р., памятник сей поставив Іван Милевич, господар в Тудорковичах.

— **Членів читальні „Просьвіти“ у Львові** повідомляю, що вже слїдуючої недїлї, 19 (31) грудня с. р., т. е. в недїлю перед Рождеством Христовим зачинають ся поучаючі відчити і виклади при помочи сьвітляних образів, а то від пів до шестої години вечером в читальнявій комнатї дому „Просьвіти“ (Ринок ч. 10, I. поверх) для читальників, читальниць і їх дїтий, уміючих читати і писати. — Другі редакциї щоденних часописий наших прошу о поданє сеї вістки у своїх дневниках. — За видїл: *Ґриґ. Врецьона.*

— **Новійші вісти про пожар фабрики в Сасові** доносять, що шкода по вічисленю всего, що можна було уратувати, доходить до 520 або 530 тисячів риньских. Як показує ся, не згоріли всї будинки фабричні, бо остав ся буданок з чотирома кітлами і льокаль до вареня шмат також з чотирома кітлами та маґазин. Паперу уратовано лиш 60 бель, а прочий запас вартости 24.000 зр. згорів. Крім того згоріло шмат вартости 54.000 зр. Причина огню доси не висліджена. З робітників, котрих працювало при фабрицї 450, а не 300, як донесено первістно, буде тепер принята лиш мала часть, може лиш кількадесять. Дирекция по ліквідациї шкоди приступить зараз до відбудованя фабрики, що потягне ся 7 до 8 місяців.

— **Віденьскій полициї** повело ся вислїдити перед кількома днями шайку злодіїв, що увихала ся від довшого часу по дільницях Фінфгавс та Оттакрінґ. В остатнім місяци допустила ся двайцять крадіжий з вломанем. До сеї шайки належали переважно молоді люди обох полів: челядники ремісники, робітники, робітниці, швачки і ин. Шайка була добре з'орґанізована. Одні крали, другі переховували, инші продавали крадені річи. Нинї всї они вже під ключем, а мешканцї позбули ся немилого сусїдства.

— **Голодовою смертию** умерла недавно у Відни 88-лїтна старушка *Франціцька Фішерова.* Найдено єї в хатї при Ільокенґассе — мертву. Сконстатовано, що небіжка заголодила себе добровільно; була то дивна особа і мала притім великі гроші.

— **Голод в Індиї.** „Köln. Volkszeitung“ дістала лист з Бомбаю, в якім описано голод, що панує в Індиї. Европа не має поняти про розміри сеї страшної катастрофи, бо всї вісти, що доходять сюда, фальшовані Анґлїєю. Люди умирають, сказати-б, сотками на дорогах та улицях.

— **Кара на місци.** Незвичайний випадок кари на місци лучив ся в Майсфільд в Кентукі, в Сполучених Державах північної Америки. Єї жертвою пав мурин Колеман, вкинений до тюрми за убийство білого. Кількотисячна юрба білих облягла тюрму, спутано надзирателів, витягнено із тюрми мурина та спалено его живцем на кострі. Полиция не увязнила нїкого.

— **Мудрий злодій.** В Симферополи упав недавно жертвою великого обманьства якийсь годинникар. До его склепу прийшов панок гарно одягнений, вибрав собі годинник вартний 130 карбованців і заплатив завдатку 10 карб., обіцюючи заплатити другої днини решту 120 карб. Годинник лишив ся, розуміє ся, в склепі. Сеї самої днини пішов згаданий панок до цукорнї та купив собі 125 тїсточок. Заплатив за них, але взяв лише 5. По якімсь часї вернув знов до годинникаря і сказав, що мусить забрати годинник, бо їде еще нинї. Гроші заплатить ему завтра цукорник Н. — Пішли оба до цукорнї, де теперішний властитель годинника сказав до цукорника: Решту 120 відішлеге завтра до годинникаря. Занятий цукорник не підозріваючи підступу, згодив ся на те. Але якже здивував ся годинникар, коли замість гроший дістав другої днини 120 тїсточок.

менї ще перед тим, заки їй їх відокрали. Менї здаєть ся, що тим всьо пояснює ся.

— Даруйте, що я иншої гадки — перебив Торе. — Після мого пересьвідченя, нема між тими фактами і тим чоловіком, котрого ви називаєте Іван Молїтер, віякої звязи, правда? Отже не можу якось зміркувати, як ви докажете его участи в злочинї.

Менї здаєть ся, що я вже доказав — відповів Барнес.

— Для мене бодай не доказали ви того ясно — говорив дальше Торе з таким спокоєм, немов би цїла справа, о яку розходило ся в розмові, цїлком его не дотикала і будила в нїм ледве яке-таке зацікавленє. — Ви сказали, що та женщина пізнала ся з Молїтером при продажи дорогих каменів і що відтак обоє виїхали з Парижа. Відтак та женщина появила ся в Новім-Йорцї, але звідки здогадуєте ся, що той чоловів не поїхав цїлком в иншу сторону, наприклад до Росиї?

— Нї — відповів Барнес — він не поїхав до Росиї. Що ви скажете на то, коли я вам повім, що як я пересьвідчив ся і назвище Молїтер було прибране, а властиве его назвище було Монтальбон? І коли собі рівночасно пригадаємо, що з біля і постели убитої були повирізувані знаки, чи тодї той факт набирає иншого значіня?

Тї слова обудили велике зацікавленє, але Торе остав спокійний.

— Всї факти мають значінє — відповів спокійно. — Отже як ви толкуєте той факт, о скілько очевидно зможете его доказати?

— Молїтер був властиво мужем убитої. Перед кількома лїтами они розлучили ся і тодї та женщина удала ся до Нового Орлеану, де заложила тайну печеру гри. Коли стрітили ся в Парижи, она знов з ним злучила ся і коли він задумав украсти камені, видалось ему потрібним піддержати тї відновлені зносини, аби ужити женщини як знаряду. По довершеню злочину лежало в его інтересї, аби усунути всякі докази, вказуючі назвище Монтальбон з одежи і постели.

— Даруйте, що протягну ще нашу розмову, але уважаю єї дуже займаючою — сказав Торе. Я був здивований скоростию, з якою провиділи ви всї кроки того чоловіка, але все таки чи ви цїлком певні правдивости ваших слів? Колиб наприклад та женщина вирізала тї знаки значно вчаснїйше, тодї як ще мала згадане назвище, чи тодї ваші здогади не стратили би богато на своїм значіню? А як би ви стратили то звено у вашім здогадуваню, то в який спосіб доказалиб ви вину того Молїтера чи Монтальбона? Атже бути мужем тої женщини не єсть ще злочином.

— Нї — відповів Барнес, котрий побачив, що вже час закінчити той спір — бути мужем тої женщини нїчого незвичайного, але коли я найшов в Парижи в его мешканю полишену случайно фотоґрафію, в котрій пізнав того самого чоловіка, котрого пан Мічель обжалував о крадіж рубина, і коли я по моїм повороті до Нового Йорку найшов дійстно той рубин у того чоловіка, то звідси можна пізнати, що маємо в руках факти не без великої ваги.

— Як, ви найшли той рубин? — скрикнув здивований Мічель.

— Ось він — відповів Барнес і подав камінь Мічелеви. Торе прикусив між тим губу і з трудом задержував холодну розвагу.

— Прикро менї розчаровувати вас, пане Барнес — сказав Мічель, оглянувши уважно камінь — але то не мій рубин.

— Чи ви певні того? — сказав Барнес з усьміхкою.

— Так, заслугуєте на повне признанє, бо хоч то не рубин, то все таки камінь крадений. Маю дар наслідувати всї мої камені і коли роблю яку малу хитрість, то уважаю відповідним, не маловажити дорогоцінностий як яке сьміте і уживаю замість них підроблених і такий підроблений єсть як-раз той. Але як ви его дістали назад?

— Я вже від кількох днів назад в Новім Йорцї і слїджу цїлий той час пильно пана Монтальбон. Вчера на мое велике здивованє пішов він до полициї і виробив собі дозвіл оглянути крадені камені під покривкою, що може буде помічний при роз'ясненю тайни. Я щось в тім причув, велїв собі дати такий сам дозвіл і при помочи знатока оглянув камені. Той розслїд виказав, що хитрий злодій оглядаючи камені встиг підміняти правдивий рубин на крадений фальшивий.

— Справдї! — відозвав ся Мічель — а той чоловік правдивий артист в своїм роді. Я вам подвійно вдячний за той рубин. Але відже, як вам то удало ся?

Господарство, промисл, торговля, гигієна і виховане.

Ради господарскі.

— Як укладати буджет в домашнім господарстві. Хто укладає буджет, мусить знати, нащо він то робить. Отже нащо? На то, щоби доходи годили ся з видатками. Хто уміє погодити доходи з видатками, вже добре господарить; хтож видає більше, як має, той очевидно не може зі свого видавати, лиш мусить запозичати ся, отже робить довги, а тогди зле господарить. Ліпше господарить той, хто уміє не лиш покрити всї видатки зі своїх доходів, але ще щось з тих доходів і на бік відложити. Щоби же щось відложити на бік, треба обмежити в видатках або збільшити доходи. Але збільшити доходи не завсїгди можна, за то можна завсїгди зменшити видатки хоч би ось таким способом: носити як найдовше стару одїж і не справляти нової; не видавати на забави; дбати про своє здоровле так, щоби не треба платити лїкаря та ліки; не робити нїяких дарунків і т. д. Хто так хоче господарити, той укладає собі наперед на цїлий рік, як має орудувати своїми доходами, отже укладає буджет і держить ся его точно, значить ся, уважає пильно, щоби его непереступив. Щоби же уложити собі добре буджет, треба знати докладно не лиш свої доходи, але й видатки. Припустім, що хтось має річної платні 1200 корон (600 зр.), готових гроший 400 к. (200 зр), а крім того сподїває ся заробити з боку в цїлім році ще яких 240 корон (120 зр.) — то він укладає собі буджет на 1900 р. в слїдуючий спосіб. Робить першу рубрику і вписує в ній свої доходи, отже: Платня, готові гроші, проценти від них; сподїваний заробок з боку. — В другій рубрицї (меншій) виписує ся числами скількість за рік; в третій (меншій) рубрицї числами скількість за місяць. Для приміру в доходах: Платня: за рік — 1200 К.; за місяць — 100 К.; готівка і проценти (5%) за рік — 420; за місяць — 35 К.; сподїваний бічний заробок за рік — 240 К.; за місяць 20 К. Всего разом: за рік 1860 К; за місяць 155 К. Готівку і проценти від неї треба до буджету длятого втягнути, що може прийти якийсь надзвичайний случай, в котрім треба би взяти і готівки. Тепер приходять другі три рубрики в буджеті: 1) Предмет видатків; 2) скількість за рік; 3) скількість за місяць. Скількість видатків треба тепер в тих рубриках так розкладати, щоби не нарушувати ними готівки, ба навіть вже наперед тим розкладам визначити собі якусь маленьку ощадність. В рубрицї видатків записує ся: Удержане дому (харч, опал, сьвітло і услуга); чинш за хату; видатки на одїж (для себе, для жінки, для дїтий); премія асекурацийна; поменші справунки і т. д. Всї ті видатки визначує ся на цїлий рік, а з того визначує ся на місяць. Скоро так уложить ся буджет наперед, треба вже его точно держати ся і не переступати его, а кождий видаток записувати точно і що місяця робити рахунок та порівнувати з буджетом. Скоро би в однім місяци в чім буджет переступило ся, то треба зараз в слїдуючім місяци котрісь видатки зменшити, або, коли можна, вишукати собі нове жерело доходу, щоби буджет знов вирівнати.

— Годоване коров бараболями. Що ліпше: Чи годувати корови сирими, чи вареними бараболями? А відтак: чи вареними у водї, чи в парі? Коли коровам дає ся богато сирих барабoль, то они дають і богато молока, але то молоко має дуже часто неприятний смак, єсть занадто водинсте, має мало товщу, масло з него буває тверде і несмачне, тай трудно его наразъ зробити. Всего того нема, коли корови годує ся вареними бараболями. Крім того можуть сирі бараболї бути просто шкідливими для худобини, скоро не добре сполокані; хто годує сирими бараболями, повинен їх длятого добре сполокати, щоби на них не було землї та иншої нечистости. Бараболї треба копче варити, скоро они трохи надпсовані, і мають виразний острий або гіркавий смак, та коли змерзли. Коли коровам треба давати богато бараболь, то ліпше їх варити; варені бараболї тучать сильнїйше як сирі і длятого не треба їх давати богато. Бараболї ліпше варити в парі, бо они тратять тогди менше поживних частий, як бараболї варені у водї. Воду, в котрій варили ся бараболї, або котра назбирає ся з пари, в котрій варять ся бараболї, треба зовсїм відцїдити і не давати коровам. Богато бараболь не треба особливо тогди давати, коли корови годує ся ще брагою і бураками, бо тогди можуть корови дуже легко набавити ся тяжкої нестравности.

— Як обходити ся з обірником на поли. Одні господарі розкидають обірник на поли і так его лишають, другі зараз приорюють, инші знов навозять малими купками а ще инші складають на одну велику купу. Отже як найліпше робити? Лишати обірник малими купками не добре. Часть азоту виходить з него у воздух, а дощ сполікує і стягає инші поживні части в землю. З того виходить відтак, що в тім місци, де стояли купки збіже росте відтак буйнїйше, а другі місця за мало мають поживи. Коли знов складає ся в одну велику купу то треба его верствами присипати землею а відтак і цїлу купу вкрити землею, щоби азот не виходив і вода его не виполікувала. Найліпше гній зараз розкидати. На тяжкім холоднім ґрунтї треба его зараз переорати. На инших ґрунтах іменно в пізній порі може він розкинений лежати і довший час.

Учіть ся пізнавати товари....

— Хто купує рибу, повинен на то зважати, щоби она була жива. Але буває і так, що риба підчас перевозу згине, але впрочім єсть зовсїм здорова і придатна на страву. З другої же сторони лучає ся, і то, що ті, що продають рибу, зарізують вже неживу рибу і продають цїлу або на кусні; така риба могла вже давно згинути і єсть на страву нездорова; отже треба уміти пізнати ся на такій рибі, а пізнати ся можна ось як: Нежива риба повинна мати властивий собі рибячий запах, натуральну барву і не повинна бути вкрита слизею. Слизисте товсте мясо риби єсть доказом, що риба вже гниє. Рибу, що має бліду барву або плями на шкірі, позападані очи, поблїдлі жабра і писок в серединї, не треба купувати. Короп, що на хребтї єсть слизистий, або на котрім луска вже відстає, у котрого хвіст і плавки під черевом суть вялі, єсть напевно вже гниючий і шкідливий здоровлю. Щупак повинен сьвітити ся, бути гладким, око повинно бути ясне а жабра рожеваві; випатрошений не повинен мати в серединї слизи і бути зовсїм без запаху. Також треба дивити ся поміж луски, чи нема там плїсни; риби з плїсню суть вже надпсовані і шкідливі здоровлю.

— Я чув як Монтальбон сказав колись, що мудрий злодій може украдений камінь укрити у власнім тілї, аби его мати все під рукою і тому я був певний, що він так зробить. Коли нинїшне оповідане дійшло до того, що викрите крадежи було вже певне, чоловік той вкинув свій рубин до чарки з червоним вином, де — як звав — нїхто би его не глядав, а звідки він міг его легко добути, або навіть проковтнути. І він хотів то відтак зробити, але замісць него випив я вино і в той спосіб дістав ся він до моїх уст. А тепер, пане Монтальбон, арештую вас в імени права.

При тих словах положив руку на рамени Торета, котрий на загальне здивоване встав цїлком спокійно і почав говорити поволи і виразно:

— Панове, нинї чули ми вже не одну казку, чи схочете послухати й мене заки осудите?

— Очевидно — відповів Мічель і всї з виїмком Барнеса посїдали на свої крісла.

— Прошу поналивати вина — обернув ся Торе до кельнера і випив пів чарки, лишаючи решту.

— Не буду вас томити довгим оповіданем — почав — вискажу лиш один погляд. Образована наша теперішна суспільність глядить на то, що ви називаєте „верствою злочинців“ зле і карає єї, а однако кілько людий розслїдило дотичні обставини і розпізнало причини, які вза.алї роблять злочинців? Житє, яке такий чоловік веде, не таке принадне, аби его вів лиш з вибору, а бодай чоловік, котрий має які такі обичаї. Але коли хто уродить ся необичайний, кого тоді дотикає вина? Чоловіка самого чи минувшість, під якою розумію дїла і обставини серед яких жили і опинили ся. Милосердимо ся над чоловіком, що унаслїдив фізичну недугу, а осуджуємо того, що уродив ся необичайний, хоч они оба однакі і однакі причини на них зложились. Я з таких людий і все був злочинцем, бодай в тім значінню, що средство до житя здобував собі, як то загально називає ся — на нечестній дорозї. Але ви скажете, пане Барнес — обернув ся до него і так займив его увагу, що міг незамітно вкинути до чарки якусь білу кульку — що я честно працював в ювілерскій фірмі. Але який я був такий був, але всьо робив — як пан Мічель сказав — по мистецки. Тому іменно що я так поводив ся, немов би мій хлїб честно заробляв, осліпив я бистре око парискої поліції, так що нїколи мене не вислїджено, хоч я був часто підозріний. Так само і тепер. — Між тим як я хотів вам всьо пояснити, в дїйстности не пояснив я нічого. Я хотів просто перешкодити, аби менї доказано злочину, якого я допустив ся і роблю то в отсей спосіб.

. . . .

Скоро перехилив чарку, яку держав в руцї, хоч Барнес хотів тому перешкодити. Десять мінут опісля лежав на земли труп Торета.

Телеграми.

Відень 30 грудня. Вчера отворено сойми: [illegible] і горішно-австрийский, зальцбурский, стирийский, каринтийский і країньский. Два сойми: шлеский і країньский по ухваленю краєвої провізориї буджетової ще вчера були відрочені.

Відень 30 грудня. Сербский король Александер приїхав вчера до Відня. На двірци повитав его Цїсар. Король замешкав в цїсарскій палатї.

Льондон 30 грудня. Зпад ріки Моддер доносять під днем 28 с. м., що там веде ся сильна борба артилериї. Здає ся, що Бури мають намір ударити на анґлїйский табор.

Надіслане.

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий.**

І Н С Е Р А Т И.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).